

FAR LANDET ILLA?

ABF har gjort det igen! Förra året gick ABF i bräschen för att presentera, diskutera och lansera den svenska utgåvan av de brittiska forskarna *Richard Wilkinson's* och *Kate Pickett's Jämlikhetsanden*, den uppmärksammade boken om ojämlikhetens förbannelser – i västvärlden men också i de glödheta ekonomierna i Kina, Indien, Brasilien...you name it.

Tisdagen den 25 januari var det dags igen. Nu var det den alldeles nyutgivna texten av *Tony Judt*, med den poetiska och olycksbådande titeln *'Illa far landet'*, Karnevals förlag 2011 – den engelska rubriken är än mer suggestiv, *'Ill fares the land'*. Alltså: Samtalsledaren Carl Tham (vem annars) inledde spirituellt och gav sedan ordet till kvällens debattörer Carin Jämtin och Henrik Berggren som från sina skilda utgångspunkter redovisade sin läsning av Tony Judt.

En märklig och tragisk omständighet – *'Illa far landet'* skrivs under en tid då Tony Judt ligger för döden i ALS, den obotliga degenerativa nervsjukdomen som slutar med att den drabbade personen dör till följd av den förlorade andningsförmågan. Ännu märkligare är att Judt "hinner med" att under sitt sista levnadsår att författa sin memoarbok *'Minneshärbärg'*, samtidigt utgiven som *'Illa far landet'* av Karnevals förlag.

Henrik Berggren bjöd på en elegant presentation av Tony Judt som en intensivt engagerad samhällsdebattör och en lysande och kontroversiell forskare. Berggren beskrev Judts bok *'Postwar: A History of Europe since 1945'* som en de främsta samtidshistoriska texterna; själv hade han blivit inspirerad av boken när det gällde hans eget beslut att skriva sin egen Palmebiografi.

Vad är då essensen i Judts bok *'Ill fares the land'*? Det första är hans vrede över politikernas i västländerna likgiltighet inför vad som händer i alla de nationella ekonomiska systemen – en accelererad ojämlikhet mellan människorna. I detta avseende finns enligt min mening inte mycket av fakta att hämta i Judts framställning – allt som finns i hans text har presenterats mer utförligt av Wilkinson/Pickett till vilka Judt för övrigt ivrigt refererar till. Judt ansluter sig också oreserverat till de brittiska forskarnas uppfattning att den ekonomiska ojämlikheten har starka samband med en mängd andra negativa sociala omständigheter – generellt låg tillit mellan medborgare, hög kriminalitet, sämre hälsa, kortare livslängd, större frekvens av psykiska sjukdomar, fler tonårsfödslar o s v. Generellt: ökad ojämlikhet – ett sämre samhällsklimat.

Det andra temat i boken anknyter till Judts stora arbete om Europa under efterkrigstiden. Hans tolkning är att efterkrigstiden (fram till nu) kännetecknas av två helt olika 'perioder'. Den första sträcker sig fram till mitten på 70-talet och sedan har vi trettio till fyrtio år som Judt beskriver som en epok av *politikens olidliga lätthet*.

Dessa ungefär lika långa tidsperioder är samhällspolitiskt varandras motsatser – under den första fasen en kraftfull uppbyggnad av samhällenas välfärdssystem, en mycket stark ökning av resurser som styrs in i den offentliga sektorn, skatteprogressivitet, ökad jämlikhet. Därefter ser vi en utveckling på tvärs mot den första, en gradvis nedmontering av välfärdssektorn (snabbare och mer dramatiskt i vissa länder än andra), avreglering av olika slags hinder för 'den fria kapitalismen' och finansiella spekulationer. Och: ökad ojämlikhet, notorisk i alla västländer men minst uttalad i de skandinaviska länderna.

Vad har hänt – och varför? Både Henrik Berggren och Carin Jämtin diskuterade detta på ett intressant sätt och oundvikligt hamnade diskussionen ganska ofta i det svenska kontextet och socialdemokratins maktlöshet och/eller förfall, stryk det som ej önskas.

När man läser Judts bok är det ofrånkomligt att man formulerar frågan 'varför?' – och som läsare får man inte särskilt tillfredsställande svar. De båda inledarna gav flera uppslag till förklaringar av de dramatiska förändringar som skett när det gäller det västerländska samhällsbyggets uppgång och fall, inte så övertygande enligt min mening.

Ännu svårare är det att formulera strategier för att återupprätta samhällsbygget med 'det solidariska samhället' som riktmärke. Förklaringen till detta är kanske mycket banal – när man väl demonterat strukturella 'komponenter' i välfärdssamhället är det oerhört svårt att få politiskt stöd för att ändra färdriktning.

Exempel: det fria skolvalet innebär en allt mer segregerad skola, lägre genomsnittlig kunskapsnivå hos eleverna. Men var finns stödet för att 'återgå till det gamla'. Ingenstans dessvärre.

Men det varv spännande att lyssna till diskussionen i ABF denna kväll!

Bengt Börjeson